

Deprem ve Getirdikleri

Bülent Kılıç

Hepimizi derinden etkileyen ve 6 Şubat 2023 tarihinde meydana gelen deprem felaketinin henüz bir haftasını doldurduk. Üzüntümüz ve acımız çok büyük ve aynı zamanda da öfkeliyiz. Öfkeliyiz çünkü yıllardır bilimle, akılla, mantıkla dalga geçercesine Türkiye'nin getirildiği bu durumun böylesine büyük bir enkazın altında kalmış olduğunu gördük. Öfkeliyiz çünkü 1999 depreminden hiçbir ders alınmadığını gördük. Öfkeliyiz çünkü uygulanan yanlış politikaların ne yazık ki yaklaşık 50.000 kişinin de ölümüne yol açtığına tanık olduk.

Elbette müteahhitler, mühendisler, denetleyiciler, belediyeler önde gelen sorumlulardır. Ancak tek sorumlu onlar değildir. Birkaç yıl önce “*depremi ben durdurdum*” diyen şeyhlerin camileri başlarına yıkılırken hala “*depremler içki içenler veya mini etek giyen kadınlar yüzünden oldu*” diyen kafalar da devlette görev almaya devam ediyor. Sağlık Bakanlığı başta olmak üzere birçok kurumun üst düzey yönetimini ele geçirmiş Adıyaman kökenli tarikatın üyeleri

de en az malzemedan çalan müteahhitler kadar sorumludur. Liyakata dayalı atamanın unutulduğu bu güzel ülkemizde iktidar sorumlularının elleriyle kurulan bu “*yağmacı*” düzen yıkılan devlet binalarıyla birlikte çökmüş ancak ne yazık ki binlerce kişinin de ölümüne yol açmıştır. Birçok liseyi hızla imam hatipe çevirip, önce evrim teorisini kitaplardan kaldıran sonra da doğa kurallarını görmezden gelen bu kafa en büyük sorunumuz haline gelmiştir. Türkiye'nin acilen ilkokuldan başlayarak üniversitelere kadar uzanacak bir eğitim reformuna gereksinimi vardır. Oysa iktidarın her zamanki gibi ilk aklına gelen okulları ve üniversiteleri kapatmak, sosyal medyayı kısıtlamak ve OHAL ilan etmek olmuştur. “*Uzaya gideceksiniz de ne olacak?*” diyen ilkokul mezunu cüppeli hocalarını ağızları açık gülerek izleyenler aynen bir önceki malum vaizlerinin elini öpmekte yarışıp, kirli peçetelerini yiyenler gibi gene duvara toslamış ve bu enkazın altında kalmıştır. Değerli halk sağlığı ve sosyal bilimler çalışanları, şimdi bize düşen bu büyük enkazı temizleyip, ülkemizde yeni bir bina inşa etmektir.

HASUDER olarak ilk iki günde deprem bölgesinde çalışan yaklaşık 200 meslektaşımıza doğrudan veya dolaylı olarak ulaşarak bir durum saptaması yaptık. Ne yazık ki Hatay M. Kemal Üniversitesi Halk Sağlığı AD araştırma görevlisi Dr. Büşra Davut'u ve evladını kaybetmiş bulunuyoruz. Yakınlarına ve camiamıza baş sağlığı diliyoruz. Depremın 3. gününde deprem bölgesinde çalışan meslektaşlarımızla bir whatsapp grubu kurarak yakın bir iletişim ve dayanışma içinde çalışmaya başladık. Ayrıca bölgede çalışmak isteyen meslektaşlarımızın bilgilerini toplayarak yaklaşık yüz kişilik bir HASUDER gönüllüler listesi oluşturduk. Hem Sağlık Bakanlığına hem bölge belediyelerine yaptığımız destek çağrısına şimdilik sadece Hatay Büyük Şehir Belediyesinden yanıt geldi. Böylece depremin ilk haftası Hatay Büyükşehir Belediyesi'nde halk sağlığı hizmetlerinin organizasyonu için HASUDER adına Prof. Dr. Kayıhan Pala, Prof. Dr. Pınar Okyay, Uz. Dr. Pelin Şavlı Emiroğlu ve Arş. Gör. Dr. Muhsin Güllü görevlendirilmiş oldu. Arkadaşlarımıza emekleri için çok teşekkür ediyoruz. Uzmanlarımızın ve asistanlarımızın eğitimi amacıyla Halk Sağlığı Okulu altında ve webinerler aracılığıyla yapacaklarımızı hızla planladık. Bölgede çalışan uzmanlarımız web sayfamızda bu bilgilendirici videolara ulaşabilecekler. Ayrıca toplumu ve sağlık çalışanlarını bilgilendirmek amacıyla infografikler hazırlamaya başladık. Bölgede en kısa zamanda uygulamaya koyacağımız projelerimizi de yaşama geçirmek üzereyiz.

Bu aşamada öncelikle alınması gereken halk sağlığı önlemlerine tüm okurlarımız açısından tekrar dikkat çekmek istiyorum:

Deprem bölgesindeki tüm nüfusu kapsayacak şekilde, temel yaşam gereksinimleri (barınma, beslenme, sanitasyon, atıklar, su, güvenlik vb) öncelikle sağlanmalıdır. Deprem sonrası alt yapının bozulması, güvenli içme ve kullanma suyunun olmaması, atıkların kaldırılamaması, bağışıklama hizmetlerinde aksama, soğuk hava vb sorunlar nedeniyle ciddi bir salgın riski vardır. Bu nedenle maske kullanımı asla ihmal edilmemelidir.

Bu aşamada kırılgan grupların (bebekler, çocuklar, gebeler, kadınlar, yaşlılar, engelliler vb) desteklenmesi özellikle önemlidir. Hizmetlerin sunulmasında toplulukların göçmenlik durumları, dini, kültürel, etnik, siyasi vb farklılıklarından kaynaklanabilecek eşitsizliklere hiç bir zaman fırsat verilmemelidir.

Depremden en fazla etkilenen grupların başında çocuklar gelmektedir. Özellikle bebeklik çağındaki

çocuklar için bu soğukta vücut ısısının korunması önemlidir. Ayrıca bebeklerde beslenme açısından “anne sütü” kullanımı önemlidir. Çocukluk çağı aşılamalarına kesintiye uğramadan devam edilmesi sağlanmalıdır. Çocuklar bu büyük depremde yakınlarını kaybetmiş olabilirler. Bu nedenle çocukların ruh sağlığı açısından desteklenmesi ve korunmaları gerekmektedir.

Üreme sağlığı ve cinsel sağlık hizmetleri temel insan hakları arasında yer almaktadır. Bu hizmetler, afetlerde ertelenemez hizmetlerdir. Bu nedenle istenmeyen gebelikleri önleme, doğum öncesi ve sonrası anne, yenidoğan morbidite ve mortalitesinde artışı önlemek için acilen üreme sağlığı hizmetlerini sağlamak gerekmektedir.

Bulaşıcı Olmayan Hastalıklar, sürekli kullanılması gereken ilaç ve tıbbi ekipman göz önüne alındığında, özel dikkat gösterilmesi gereken gruptur. Kronik hastalıklı bireylerde akut komplikasyonların (örneğin kalp krizi geçirme, emboli atma vb), bakıma ara verilmesinden kaynaklanan olumsuz durumların (kronik diyaliz tedavisi ihtiyacı olanlar, psikiyatrik hastalığı olanlar, kanserli hastalar vb.) iyi yönetilmesi gerekir.

Önümüzdeki dönemde ihmal edilmemesi gereken en önemli hizmetlerden biri ruh sağlığı hizmetleridir. Hem etkilenen kişilerin hem depremde konumunda olan sağlık çalışanlarının ruh sağlığı yönünden desteklenmesi gereklidir. Sağlık çalışanlarının tükenmişlik sendromuna yakalanmamaları için önlem alınmalıdır.

Deprem bölgesindeki hizmetlerin herkese ulaşabilmesi için hizmetlerin koordinasyonu ve planlı yönetimi gerekmektedir. Bunun için hizmetler tek elden planlanarak koordine edilmeli, ancak yerel ve ulusal “tüm kaynaklardan” (donanım, sarf malzemeleri ve insangücü) ve özellikle sivil toplum örgütlerinin gücünden en üst seviyede yararlanılmalıdır. Ayrıca hizmetlerin organizasyonu için deprem sonrası çok hızlı bir gereksinim değerlendirmesi (durum saptaması) yapılmalıdır. En kısa sürede nüfusun ulaşabileceği yerlere hızla ve yeterli sayıda (yaklaşık her 10 bin nüfusa bir) “ayaktan tanı tedavi birimleri” kurulmalı ve bu birimlerden gelen günlük kayıt ve bildirimler İl ve İlçe Sağlık Müdürlükleri tarafından değerlendirilmelidir. Aktif sürveyans, sendromik sürveyans gibi çalışmalar hızla halk sağlığı uzmanları kontrolünde başlatılmalıdır.

HASUDER olarak, bölgede görev alma ve yukarıda belirttiğimiz işlerin yürütülmesine katkıda bulunma talebimizi ilk günden itibaren Sağlık Bakanlığı yetkililerine yazılı ve sözlü olarak iletmiş bulunmaktayız. Bu talebimizin her zaman takipçisi olmaya devam edeceğiz.

Değerli halk sağlıkçılar ve sosyal bilimciler, yeni yılın ilk sayısında böyle büyük bir felaketle sizlere ulaşmaktan ötürü çok üzgünüz. Bu büyük felaketten etkilenen tüm meslektaşlarımıza ve vatandaşlarımıza tekrar geçmiş olsun diyor, yakınlarını kaybedenlere baş sağlığı diliyoruz.